

Balletschool Hanni Dokter 1959-1998

door Jan Brokkelkamp

Op 1 april 2019 overleed Hanni Brokkelkamp-Dokter. De balletschool van Hanni Dokter in de Geerstraat was jarenlang een begrip in Kampen. Een terugblik op deze periode door haar man Jan Brokkelkamp.

Ouders Hugo Dokter en
Anne Dokter-Halfwerk.
Dochter Hanni (Johanna) en
Annaliesje. 1946.
Foto: collectie Jan Brokkel-
kamp.

Lagere school te Zwolle. Hanni links als ballerina. Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

Jeugd

Johanna Dokter werd op 26 augustus 1938 in Zwolle geboren. Haar vader Hugo Dokter was aanvankelijk begrafenisondernemer, later had hij een eigen administratiekantoor. Moeder Anna Halfwerk zorgde voor de drie dochters, van wie Hanni de oudste was. Min of meer voor haar gezondheid werden de ouders van Hanni geadviseerd de kleuter bij de balletschool in Zwolle in te schrijven. Dat werd voor Hanni de eerste ervaring met ballet. Als zesjarige kleuter voor het eerst op toneel dansen in balletpakje met op de achtergrond een decor. Van begin af aan wist ze, dat dit was wat ze wilde. Na het afronden van de mulo in Zwolle ging Hanni naar Amsterdam en deed ze balletervaring op in verschillende studio's, onder meer bij danspedagoog Nel Roos. Daar werd het haar duidelijk dat ze niet de richting van prima ballerina wilde opgaan, maar dat ze als docent de balletervaring wilde uitdragen. In januari 1959 besloot ze een balletschool te starten in Kampen. Hanni startte met 26 leerlingen in de ruimte van de Vrijmetselaarsloge aan de Boven Nieuwstraat. Ook in Vorden, Nijverdal en Nunspeet werden lessen gegeven. Na drie jaar koos Hanni definitief voor Kampen als vestigingsplaats voor haar balletschool en beëindigde de lessen op de andere drie locaties. In 1962 leerde ze Jan Brokkelkamp kennen. Het stel trouwde in 1963.

Tussen de schuifdeuren. Locatie Venestraat Zwolle.
Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

Uitvoering 1966. Pas de deux. Hanni ondersteund door Dik Westerveld. Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

Kampen

Aanvankelijk werd er nogal sceptisch gekeken naar deze activiteiten in het nogal conservatieve Kampen. Zelfs evangeliste juffrouw Hendriks kwam op bezoek om te verkondigen: 'Dansen is voor de duivel'. Intussen had de televisie in 1951 zijn intrede gedaan, waar vaak dans als intermezzo tijdens de uitzendingen te zien was. Dit had tot gevolg dat het dansen steeds meer in de belangstelling kwam te staan.

Het was mede op advies van haar oom Hendrik Halfwerk, die in de oudercommissie van de Avercampschool zat, dat Hanni les ging geven aan de oudste leerlingen. In de aula van de school werden stoelen geplaatst als een geïmproviseerde barre, die voor ballettechniek noodzakelijk is. Al met al heeft ze dit vijf jaar volgehouden.

Het aantal leerlingen nam gestaag toe. Hiermee kwam de wens om een eigen studio te realiseren. Na enig zoeken kon een pand worden gehuurd in de Morrensteeg. In eigen beheer werden met medewerking van familie, kennissen en leerlingen de ruimten opgeknapt en gereedgemaakt. Op 13 mei 1963 werd de studio in gebruik genomen met het onthullen van het gevelbord door vader Hugo Dokter.

Er waren zeer enthousiaste leerlingen. Een jaar lang gaven ze een maandblad uit over de balletschool, onder de titel *Mailloterie* onder redactie van Dik Westerveld en redacteuren Tilly Arendshorst, Peter Broek, Lieke Kraak en Adiet Weijland. Al deze leerlingen zouden jaren en jaren hun pasjes bij de balletschool blijven draaien.

Problemen met de verhuurder van de studio in de Morrensteeg noodzaakte om in 1969 uit te zien naar een andere locatie. Na enig zoeken werd die gevonden in de Geerstraat 26. De voormalige elektricitetswinkel werd omgebouwd tot balletstudio met kleedkamerruimte. Bovendien was er een woning boven. In die tijd was het belangrijk een locatie te vinden in de binnenstad. De ouders die de kinderen brachten konden dan gelijk hun inkopen doen.

In 1969 was de buurgemeente Dronten in het nieuws met het tv-spel *Spel zonder grenzen*. Om het een en ander op te vrolijken werd de balletschool uit Kampen om haar medewerking gevraagd. Zo kwam Hanni met een balletdans op televisie. Maanden later werd nogmaals van een dansgroep gebruik gemaakt. Acht jonge danseressen deden hun dans in het houten scheepswrak dat in Ketelhaven stond om geconserveerd te worden. Daarvoor was het noodzakelijk regelmatig water over het wrak te spoelen. Hierin, zo werd gedacht was het prachtig om een ballet te presenteren. De dames werden regelmatig natgespoten met als gevolg dat de balletpakjes prachtig aan hun huid kleefden. De opnames duurden de gehele dag, begrijpelijk hadden de dames het meer dan koud. Uiteindelijk waren er hooguit twee à drie minuten van op tv terug te zien. Wel weer een ervaring rijker.

Het leerlingenbestand liep op tot circa driehonderd personen. Logisch dat Hanni naar een assistente zocht. Die vond ze in Bea van Holk, een oud-leerlinge die ze zelf had opgeleid. Bea nam met veel enthousiasme de kleuters voor haar rekening en dat heeft ze tot het einde van de balletschool vol gehouden, ondanks het feit dat ze ervoor uit Lelystad moest komen.

De balletschool had inmiddels haar plaats in de Kamper gemeenschap gevonden. Zo presenteerde de school zich bij de avondvierdaagse. Bij de uitvoeringen van operettevereniging St. Caecilia werd de balletschool ingeschakeld. Hanni maakte de choreografieën en leverde de danseressen. Dat heeft ze jarenlang volgehouden. Eén jaar heeft ze zelfs zes mannelijke leden van St. Caecilia lesgegeven in een Hongaarse dans, en dat hebben ze geweten. Door de toename van het aantal leerlingen was het op zeker moment zelfs noodzakelijk de tweejaarlijkse uitvoering tot twee avonden uit te breiden. Kinderen vanaf vier jaar tot dames van middelbare leeftijd leren de eerste stapjes van het ballet. Hoewel het merendeel van de leerlingen van het vrou-

Balletuitvoering met kleuters. 1970. Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

welijk geslacht was, heeft de balletschool altijd een paar mannelijke deelnemers gehad. Vooral bij de uitvoeringen gaf dat mogelijkheden de choreografie aantrekkelijker te maken.

Uitvoeringen

De eerste uitvoering vond plaats in de Stadsgehoorzaal op 21 april 1960. De uitvoeringen namen een belangrijke plaats in. Van begin af aan maakte Hanni duidelijk dat de uitvoeringen om de twee jaar zouden plaatsvinden. Een uitvoering vergde minimaal een halfjaar voorbereiding. Bij een jaarlijkse uitvoering zou te weinig tijd overblijven om te oefenen.

In 1974 werd de Stadsgehoorzaal verbouwd. Dat was de reden dat tussen twee uitvoeringen drie jaar zitten. Verbouwing was hoogstnoodzakelijk. Tot dan toe was de kleedruimte voor een honderdtal leerlingen gesitueerd onder de toneelvloer. Ze konden alleen via een houten trapje in die kelder komen. Ouders moesten de kinderen rustig houden, want anders konden de bezoekers in de zaal ze horen. Ook lagen de decors daar opgeslagen. Om die te gebruiken werd een luik in de toneelvloer geopend. De toneelfaciliteiten waren minimaal. De verlichting op toneel bestond uit vier kleuren: wit,

Ekseption. 1970. Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

rood, blauw en geel. Het was verplicht een brandweerman in te huren, deze zat tussen de coulissen met een emmertje zand. Het was achteraf gezien brand- en levensgevaarlijk.

De choreografieën van Hanni kunnen geassocieerd worden onder de noemer romantisch klassiek. Bijna altijd verzong ze zelf de verhalen. Daarbij de passende muziek zoeken was een hele opgave, waarvoor veel muziek moest worden afgeluisterd. Daarna werd pasje voor pasje bedacht en in balletnotatie genoteerd en kon het instuderen beginnen. Vervolgens de kostuums ontwerpen, stoffen inkopen en in model snijden. Deze stoffen werden meegegeven aan de kinderen, zodat de moeder ze in elkaar kon naaien. Dit was een uitstekende manier om de ouders bij de uitvoering te betrekken. In een enkel geval gaf dit weleens moeilijkheden, maar dat werd altijd opgelost. Instuderen van de dans duurde enkele maanden tot een halfjaar. Door Hanni werd bepaald wie wat ging doen. Deze toewijzing van de hoofdrollen werd bijna altijd zonder mokken geaccepteerd. De uitvoeringen waren het visitekaartje van de Balletschool. Kosten noch moeite werden gespaard om een zo

Hanni Dokter en Jan Brokkelkamp, gespannen toekijkend bij de generale repetitie. 1970. Foto: collectie Jan Brokkelkamp.

goed mogelijk resultaat te verkrijgen. En het moet gezegd worden, zonder een cent subsidie. Om een zo goed mogelijk resultaat neer te zetten, was de medewerking van de Stadsgehoorzaal noodzakelijk en in het bijzonder van de toneelmeesters Bram, Harm en Henk. De gehoorzaal werd voor de hele week afgehuurd. Maandag het aanvoeren van de decors en de attributen, dinsdag het opstellen en het ophangen van de decors, woensdag en donderdag repetities en het instellen van de verlichting, vrijdag en zaterdag de uitvoering. Meestal waren er voor de pauze een vijftal verschillende items en na de pauze één groot stuk in twee of drie bedrijven.

Naast de dans en de choreografieën werd er steeds meer aandacht besteed aan kostuums, schmink, decors en verlichting. Bij een balletvoorstelling is het belangrijk de verlichting vanuit de zijcoullissen te laten komen. De dansers en danseressen worden daardoor beter afgebeeld. Dat gaven we te kennen aan de toneelmeesters. Prompt werden er vier verlichtingstorens gemaakt. Als eerste amateurgezelschap in Kampen werd gebruik gemaakt van rook, wind en sneeuw op het toneel. Zelfs het lanceren van een enorme raket, het laten draaien van een waterrad en het maken van een levensgroot boek waar de verschillende dansgroepjes uit tevoorschijn kwamen, werd gerealiseerd. Altijd ervan uitgaande dat dit ondersteunende factoren zijn van een balletuitvoering.

Vanaf het begin zijn de uitvoeringen gevolgd door journalisten van de verschillende Kamper dagbladen. Vooral Hans Wiersma kon nogal kritisch uit de hoek komen. Op een van de uitvoeringsavonden bleek de heer Wiersma ook na de pauze in de zaal te zitten. Normaal was hij meestal tijdens de pauze verdwenen om zijn epistel op tijd bij de krant te krijgen. Achter het gordijn op toneel gonsde het plotseling van, hij blijft zitten. Het resultaat stond maandag 25 april 1983 in het *Nieuw Kamper Dagblad*, een lovende recensie: 'Het is weer een kostelijk feest geworden, de dubbele, tweejaarlijkse uitvoering van Balletschool Hanni Dokter, in de (volle) Stadsgehoorzaal: een uitvoering door amateurs, maar zo professioneel verpakt in prachtige, doeltreffende decors, met smaak en fantasie ontworpen kostuums, doordachte belichting, zeer goed gekozen mechanische muziek en zo goed ingestudeerd en met feeërie over het voetlicht gebracht, dat de indruk, die men er van mee naar huis nam, kon concurreren met die van een beroepsvoorstelling.' Diverse mensen vroegen zich af of de journalist was omgekocht.

De laatste jaren

Veel leerlingen bleven jarenlang de balletlessen volgen. Van kleuter tot dames. Enkelingen werden zo gegrepen door het ballet dat ze er professioneel verder mee wilden. Zo heeft Tilly Arendshort na de dansopleiding te hebben gevolgd een balletschool opgezet in Apeldoorn. Haar man Dik Westerveld had ook jaren bij Hanni op ballet gezeten en tevens ervaring opgedaan met het maken van decors. Ook een van de mannelijke dansers, Jan Wind, heeft een voortgezette opleiding gevolgd bij Opera Forum. Leerlingen Germa Scholten en Marjan Hommes hebben ook vervolgopleidingen gedaan, Germa bij de dansacademie in Rotterdam en Marjan bij het musicaltheater in Tilburg.

Beiden hebben later in Kampen Theatergroep Vuur & Vlam Producties in het leven geroepen.

Mei 1996 vond de laatste uitvoering plaats die door Hanni Dokter werd georganiseerd. Heel creatief gaf ze die de titel *Op herhaling*. Hierdoor kon ze choreografieën gebruiken die ze zelf als haar beste beschouwde. Het was de achttiende uitvoering. Zoals eerder beschreven bestaat zo'n avondvullend programma voor de pauze uit zes delen en na de pauze uit één verhaal in twee of drie akten.

Hanni had vooraf aangegeven met balletlessen te stoppen en de school op te heffen. De laatste les werd gegeven op 30 juni 1998. Plotseling klonk er muziek in de Geerstraat. Met burgemeester Kleemans voorop werd er een aubade gegeven. Dit was georganiseerd door leerlingen; Hanni wist van niets. Ze werd toen vereerd met een erepenning van de gemeente Kampen.

Voor de opheffing waren er besprekingen geweest met 't Speelwerk en de Muziekschool. Vooral Wim van 't Oever maakte zich sterk voor een overname. Dat geschiedde onder voorwaarde dat de lessen voorlopig in de Geerstraat konden blijven. De meeste leerlingen zijn uiteindelijk bij Quintus (het instituut dat ontstond na de fusie tussen Speelwerk en Muziekschool) terechtgekomen. Daarmee was er een eind gekomen aan bijna veertig jaar particuliere balletschool van Hanni Dokter.